

Тиждень двадцять перший

Долаємо труднощі разом

Цього тижня ти дізнаєшся:

- Чи легко щось пояснювати іншим?
- Чи доречні наукові терміни в художній літературі?
- Як написати відгук на виставу?
- У чому може полягати правдоподібність подій у творі?
- Скільки синтаксичних одиниць може бути в реченні?

Досліджуймо

1.

Ти вже знаєш, що існують легенди про виникнення сузір'їв і походження їхніх назв. Усі видимі на небі зорі утворюють відокремлену зоряну систему – Галактику. Але неозброєним оком можна побачити лише частину Галактики, яку давні греки назвали Молочний Шлях. Подивися за посиланням анімаційний фільм із серії «Книга-мандрівка Україна» і дізнайся, чому українці називають видиме вночі світле кільце на небі Чумацький Шлях

https://www.youtube.com/watch?v=6fXrzL2x2Eo&ab_channel=%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BA%D0%B0.%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0

На основі інформації з анімафільму підготуй повідомлення на тему «Звідки походить назва Чумацький Шлях».

Пишімо

2.

Запиши 3 будь-які факти про чумаків, які згадано в переглянutoму анімафільмі. Орфограми перевіряй у зручний для тебе спосіб.

1. _____
2. _____
3. _____

Дискутуймо

3.

Оповідач в анімафільмі про Чумацький Шлях використовує багато сучасних слів, запозичених з інших мов. Запиши до кожного слова іншомовного походження відповідний синонім з української мови.

Супермаркет	
Фудкорт	
Бізнесмен	

Обговори з однокласниками й однокласницями, чи могли чумаки в давнину використовувати слова з інших мов у своєму мовленні. Звідки чумаки могли дізнатися про ті слова? З яких мов вони могли бути запозиченими? Що називали ті слова?

Пишімо

4.

Уяви, що ти готуєшся до зустрічі з першокласниками й першокласницями на тему «Космос – це цікаво!». Розглянь етапи створення малюнка комети і запиши поради, як намалювати комету. Пам'ятай, що комета має голову та хвіст.

ЯК НАМАЛЮВАТИ КОМЕТУ

Спочатку _____

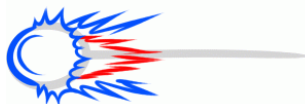
Далі _____

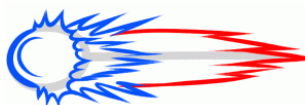
Потім _____

Ще _____

І нарешті _____

Комета прилітає!

Чи легко тобі було пояснити, як намалювати комету? Чому?

Чи трапилися в твоєму записі питальні речення? А спонукальні? Яких речень ти використав більше: розповідних чи будь-яких інших? Чому?

Читаймо

5.

Прочитай уривок з повісті Туве Янссон «Комета прилітає» й дізнайся про відвідування вже знайомими тобі персонажами Чмихом і Мумі-тролем обсерваторії (спеціально обладнаний будинок для проведення спостережень за космосом).

У бездонній чорноті неба блимали, немов живі, величезні зорі. Такі завбільшки, як розповідав Ондатр. Ген далеко серед них щось сяяло, схоже на недобре червоне око.

– Комета! – скрикнув Чмих. – Оце червоне око і є кометою. Вона летить сюди!

– Звісно, летить сюди! – potwierдив професор. – От що цікаво! З кожним днем її видно все ліпше. Комета стає чимраз більшою, червонішою та прекраснішою!

– Та вона ж не рухається! – недовірливо мовив Чмих. – І хвоста не видно!

– Хвіст тягнеться позаду, – пояснив професор. – Комета простує нам назустріч, тому здається, ніби вона непорушна. Гарна, правда ж?

– Та-а... – завагався Чмих. – Червоний колір, звісно, приємний... А коли вона долетить до Землі? – Чмих, зацікавлений від страху, вдивлявся у маленьку червону цятку через окуляр телескопа.

– За моїми підрахунками, комета досягне нашої планети увечері сьомого серпня о 20:42. Можливо, на чотири секунди раніше, – охоче розповідав професор.

– І що тоді трапиться? – поплотнів Чмих.

– Що трапиться? – професор аж розгубився. – Про це я ще не встиг подумати... Але неодмінно дуже скрупульозно запишу увесь перебіг події.

Чмих рушив униз сходами, коліна йому підгиналися. На півдорозі він раптом зупинився і запитав:

– Що нині за день?

– Третього серпня, – відповів професор. – 7:53 рівно.

– Гадаю, нам варто поквартитися додому, – мовив Чмих. – Бувайте!

Чмих повернувся до гурту – здавалося, наче він на голову підріс.

– Він чорний, – повідомив малий. – Чорний-чоренний.

– Хто? – не зрозумів Мумі-троль.

– Всесвіт, ясна річ. А комета червона, з хвостом позаду. За нашими з професором підрахунками, вона ДОСЯГНЕ Землі сьомого серпня, увечері, о 20:42. Можливо, на чотири секунди раніше...

– Негайно додому! – вирішив Мумі-троль. – Про що таке надзвичайно важливе у неділю казала Мама?

– Пудинг, – пхикнув зневажливо Чмих. – Дитячі витребеньки! Принаймні для того, хто дивився на зоряне небо в окуляр справжнього телескопа!

– Як би там не було, варто поквартитися, – пробурмотів Мумі-троль і кулею вилетів з Обсерваторії.

(Далі буде.)

Переклад українською Наталі Іваничук

Дискутуймо

6.

Які риси дослідника проявляє професор у розмові з Чмихом про комету?

Чому Чмих вагається погодитися зі словами професора про комету «Гарна, правда ж?»
Що означають слова автора, сказані про Чмиха, «здавалося, наче він на голову підріс»?

Досліджуймо

7.

Прочитай два речення.

1. Чмих, зацікавлений від страху, вдивлявся у маленьку червону цятку через **окуляр** телескопа (Туве Янссон).
2. Очі йому вже не служили, і навіть **окуляри** не допомагали (Михайло Коцюбинський).

Чи можна стверджувати, що в обох реченнях використано те саме слово в різних формах?

За потреби звернися до тлумачного словника.

Яке з цих слів є науковим терміном? Які ще наукові терміни трапилися в прочитаному уривку? Для чого письменниця використовує їх у своїй казковій повісті?

Пишімо

8.

Запиши синтаксичні одиниці, які можна утворити з поданих пар слів. За потреби використай прийменники. Визнач тип зв'язку в кожній синтаксичній одиниці та познач його за допомогою стрілок.

Блимати, зорі; розповідати, Ондатр; Чмих, вдивлятися; рушити, сходи; казати, мама; дивитися, небо; вилетіти, обсерваторія.

Як перевірити орфограми, які трапилися у твоєму записі?

9.

Знайди в тексті слова авторки щодо реплік професора та Чмиха. Що тобі стало відомо від авторки твору «Комета прилітає» про емоції, поведінку та особливості мовлення (швидко, повільно, голосно, тихо тощо) професора та Чмиха під час їхнього спостереження за кометою в телескоп? Заповни таблицю.

Репліка	Емоції, почуття	Поведінка, особливості мовлення
– Комета! Оте червоне око і є кометою. Вона летить сюди!		
– Звісно, летить сюди! От що цікаво! З кожним днем її видно все ліпше. Комета стає чимраз більшою, червонішою та прекраснішою!		
– Та вона ж не рухається! І хвоста не видно!		
– Хвіст тягнеться позаду. Комета простує нам назустріч, тому здається, ніби вона непорушна. Гарна, правда ж?		
– Та-а... Червоний колір, звісно, приємний... А коли вона долетить до Землі?		
– За моїми підрахунками, комета досягне нашої планети увечері сьомого серпня о 20:42. Можливо, на чотири секунди раніше.		
– І що тоді трапиться?		
– Що трапиться? Про це я ще не встиг подумати... Але неодмінно дуже скрупульозно запишу увесь перебіг події.		

Розіграй з однокласниками й однокласницями цю ситуацію спілкування, а потім на основі гри заповни порожні комірки в таблиці.

Пишімо

10.

Напиши відгук на найбільш цікаву, на твою думку, гру виконавця ролі Чмиха або професора. Скористайся наведеними порадами щодо написання відгуку.

Як написати відгук на виставу

1. Опиши власний настрій під час перегляду.
2. Пиши чесно, але не ображаючи інших.
3. Не переказуй сюжет п'єси, згадай лише назву, персонажів.
4. Опиши гру акторів: володіння голосом і мовою тіла (міміка, жести, постава, рухи) для виконання ролі.
5. Розкажи про режисерські знахідки в порівнянні з іншими виставами, якщо вдалося такі дивитися.

Як перевірити орфограми, які трапилися у твоєму записі?

Досліджуймо

11.

Подивися за посиланням уривок з фінського анімаційного фільму за повістю Туве Янссон «Комета прилітає».

Познач, у чому, на твою думку, полягають художні особливості переглянутого анімафільму.

- ☐ кольорове зображення
- ☐ виразне мовлення персонажів
- ☐ музичний супровід
- ☐ мальована анімація
- ☐ зрозумілість поведінки персонажів
- ☐ об'ємна анімація
- ☐ чорно-біле зображення

Читаймо

12.

Прочитай наступний уривок повісті Туве Янссон «Комета прилітає» і подумай, у чому полягає правдоподібність описаних у повісті подій.

Мумі-троль прокинувся й спершу не міг зрозуміти, де він. У печері панував присмерк, пахло розхлюпаним гасом. Нараз йому все пригадалося, він сів у постелі. Решта ще спали. Мумі-троль навпомацки дістався до входу, обережно відхилив заслону і визирнув надвір. Червінь зникла, небо було зовсім безбарвним, а навколо – безгоміння. Мумі-троль виліз із печери, сів на скелі, взяв у лапки один із метеоритів, якими жбурлялася комета, почав його розглядати з усіх боків. Уламок був чорний, з гострими боками і дуже важкий. Мумі-троль глянув на неозорий піщаний берег і безводне море внизу – все безбарвне та німотне.

Мумі-троль сподівався побачити жахливу бездонну діру в землі, якісь наслідки страшної катастрофи, а зараз навіть не знав, що й думати, тож було йому трохи лячно.

– Привіт! – гукнув Нюхмумрик*. Він теж виліз із печери і, сівши поруч з Мумі-тролем, запалив свою люльку.

– Привіт, привіт! – відгукнувся Мумі-троль. – Невже саме такий вигляд повинна мати Земля після кінця світу? Пустка і нічого більше?

– Кінця світу не було, – мовив Нюхмумрик. – Я гадаю, що комета тільки зачепила нас хвостом, а потім полетіла собі далі у простори Всесвіту.

– Хочеш сказати, що все залилося на своїх місцях? – усе ще не вірив Мумі-троль.

Нюхмумрик тицьнув люлькою у бік горизонту.

– Бачиш? Море...

Удалині, на самому небокраї щось зблиснуло, і те щось ворушилося, немов живе.

– Бачиш? – допитувався Нюхмумрик. – Море повертається!

Вони сиділи мовчки, а небо тим часом набирало яскравішої барви, зійшло вранішнє сонечко, свіже, немов умите, як завжди. Раптом прикотилася хвиля, і море увійшло в свої береги. Що вище піднімалося сонце, то синішим ставало море. Хвилі заповнили всі глибини і западини, заспокоїлися, вляглися, стали аквамарinovими.

Вся стрибуча, повзуча і плавуча живність, яка зуміла вціліти у напіввисохлому намулі, весело хлюпалася у прозорій воді. Водорості випросталися на дні й потягнулися до сонця. Над морем пролетіла ластівка, повідомляючи, що знову настав новий ранок!

– Море повернулося! – зрадів Тато Мумі-троля.

Усі попрокидалися і схвильовано визирали з печери. Лише Гемуля** з усього товариства не здивувало, що Земля все ще існує. Він зійшов униз, до пляжу, з альбомом під пахвою, щоб остаточно впорядкувати свої марки, а задля більшої певності, що їх не розвіє вітром, притиснув сторінки метеоритами.

Решта посідали рядочком на скелі, задерши носи до сонця.

– Як називається твоє кошеня? – запитала Хропся***.

– Це таємниця, – відповів Чмих.

Кошеня скрутилося калачиком у нього на колінах, мружилось на сонце і муркотіло.

– Що ж, – мовила Мама, – я пропоную з'їсти торт удома, на ґанку. Збирайтеся, ми повертаємось! Як гадаєте, ліс, сад і будиночок стоять на місці?

– Я впевнений у цьому! – сказав Мумі-троль. – Ходімо й самі подивимося!

* **Нюхмумрик** – той, хто навесні будить Мумі-дім. Кожне літо проводить у Мумі-домі, а восени іде в далекі краї. Знайомий з усіма тваринами і птахами. Вірний друг Мумі-троля, невтомний шукач пригод. У ньому вирує кров романтика і поета. Любить викурити люльку і пограти на губній гармошці. Не любить таблички з заборонами, будинки і сторожа парку.

****Гемуль** – має величезний ніс. Ходить у сукні, яка дісталася йому від тітки. Він досить занудний, любить командувати і ніколи не визнає своєї неправоти. Колекціонує поштові марки. Коли грають у схованки, завжди ховається під диваном — на більше в нього не вистачає уяви.

*****Хропся** – кокетлива модниця.

Має шовковистий чубчик і золотий браслетик на ніжці. Любить прикраси і проводити багато часу перед люстерком. Може бути напрочуд серйозною.

Переклад українською Наталі Іваничук

13.

Обговори з однокласниками й однокласницями, якого кольору можуть бути емоції. Зафарбуй відповідним кольором комірки.

радість	тривога	злість	повага
сум	довіра	задоволення	заздрість
упевненість	страх	ніжність	розгубленість
жаль	подяка	образа	любов

Що письменниця хоче підказати читачу про емоції Мумі-троля, зображуючи зміну кольорів у навколишньому пейзажі в останньому уривку? Чому те, що море повернулося, викликає таку радість у Мумі-троля та його близьких?

Досліджуймо

14.

Знайди в прочитаному уривку речення, у яких трапилися ці слова, і поясни їхнє лексичне значення.

Присмерк, червінь, безгоміння, метеорит, аквамариний, намул.

У разі труднощів звертайся до тлумачного словника.

Пишімо

15.

Заповни таблицю синтаксичними одиницями.

Панував присмерк, пахло розхлюпаним гасом, дістався до входу, червінь зникла, виліз із печери, запитала Хропся, впорядкувати марки.

Взаємний зв'язок	Підрядний зв'язок

Синтаксична одиниця, побудована за допомогою взаємного зв'язку, називається **граматичною основою речення**.
Синтаксична одиниця, побудована за допомогою підрядного зв'язку, **називається словосполученням**.

Обери, з ким з однокласників або однокласниць ти хочеш обговорити свій варіант заповнення таблиці.

Досліджуймо

16.

Запиши, перевіряючи орфограми.

1. **Море поверта_(ц:)я!**
2. Раптом **пр_котилася хвиля**.
3. **Зійшло** вранішнє **сон_чко**.
4. Над морем **прол_тіла** ластівка.

Доведи, що в кожному реченні виділені слова є граматичною основою. Визнач, чи пов'язані інші слова в реченні з граматичною основою. Познач зв'язок стрілками.

Із яких синтаксичних одиниць побудоване кожне речення? Як ти думаєш, скільки синтаксичних одиниць може бути в реченні?

Речення будується з однієї або кількох синтаксичних одиниць, серед яких є граматична основа.

Дискутуймо

17.

Обговори з однокласниками й однокласницями, чи були якісь правила в житті батьків Мумі-троля.

Для формулювання власних аргументів заповни таблицю, виписавши з різних прочитаних уривків приклади до поданих у таблиці тверджень.

1. Підтримуй свою дитину у її бажаннях.	
2. Оберегай дітей від поганих новин.	
3. У складній ситуації зберігай спокій.	
4. Будь оптимістом!	

Творімо

18.

Створи комікс за повістю Туве Янссон «Комета прилітає». Поміркуй, скільки епізодів буде у твоєму коміксі. Запиши план, щоб не забути жодного епізоду.

План

Розмісти свій комікс на онлайнній дошці. Розглянь розміщені на стіні інші комікси, визнач по 2 позитивні риси кожного з них і напиши відгук на той комікс, який викликав у тебе найбільше зацікавлення.

Пригадаймо

1. Як побудувати своє пояснення, щоб тебе зрозуміли інші?
2. Для чого потрібні терміни в художній літературі?
3. У який спосіб краще побудувати відгук на виставу?
4. Як зрозуміти, що події твору є правдоподібними?
5. Зі скількох синтаксичних одиниць може складатися речення?

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки фінансовій підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), що була надана через проект «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Ця програма зміцнює українські медіа та розширює доступ до якісної інформації. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю громадської організації «Академія української преси» та не обов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.